

Šemsudin Hadrović

SEDMI LANAC

Na zidu dnevne sobe kod stare tetke Zemke, koju je došao posjetiti i za koju je znao da je kćer čuvenog Sulejmana ef. Pačariza, visila je u starom drvenom okviru, neobična crno-bijela fotografija. Dok je ona spremala kahvu i ružice, posmatrao je fotografiju. Prizor na njoj mu se učinio poznatim. Nije skidao pogled sa neobičnog smeđeg brda, napola zaronjenog u beskrajnu ravnicu koja se širila okolo. Misli su mu preletjele godine koje su ostale iza njega i zadržale se na 1968. Prisjećao se dana kada je sa ocem, u toku ljetnjeg raspusta, odlazio na državnu ekonomiju i tamo provodio dane, posmatrajući prirodu i radove koji su izvođeni. Kao da je ponovo čuo štektañja starog IMT-a, koji baš tog jutra, iz nekih nepoznatih razloga, nije htio da upali. I dok je vozač uporno i bezuspješno verglao, neko se od prisutnih dosjeti i reče:

– A da mu damo ruski čaj?

Podrazumijevalo je to da mu se direktno u karburator sipa nafta.

– I, eto ga! – upalio je od prve, nasmijaše se svi.

Na slici koju je posmatrao, isticalo se to veliko i neobično smeđe brdo, slično meteoritu, koji se, eto, Božjom voljom zario baš tu, u ovu metohijsku ravnicu. Posmatrano sa obližnjih Prokletija, imao se utisak da je nekada, u neko davno vrijeme, čarobnjak na ovom mjestu okamenio aždahu, baš kao i onu tamo ka lpeku. Skoro se domogla pastira uz obronke Rosulje i Hajle, sa namjerom da ga proždere sa čitavim stadom. Priroda se neobično poigrala ovom kotlinom. Okovala je Prokletijama, a u ravnici uronila ova ogromna i neobičnabrda.

Sjećanja su mu se smjenjivala filmskom brzinom. Misli su nezadrživo navirale, zadržavajući se čas na slici, čas na onu daleku 1968. godinu, oživljavajući ovaj skoro nestvarni krajolik. Na slici se vide tri pastira sakrivena ispod krošnji drveća koje je oskudno raslo po obroncima brda. Oko njih su pasla raštrkana stada ovaca i koza. Tamo podalje, tri bivolice su u nevakat plandovale. Ljetnje je prijepodne. Sa Prokletija, još uvijek prekrivenih bijelim, sniježnim

kapama, piri ugodni vjetar. Vrhovi Prokletija podsjećaju na kape kakve nose muškarci ovoga kraja.

Savršenu tišinu i burna, ali skladna sjećanja, koja izaziva prizor sa slike, remeti jedino zvuk starog traktora. Već je prepolovio ogromnu njivu prošaranu bijelim uzvišenjima, koja su nekada naseljavale školjke. Njihove bijele ljušture, iz godine u godinu, uznemirava čelični plug, spremajući njive za nove sjetve.

Školjke i danas odolijevaju vremenu i čine prizor bajkovitim. Malo dalje, koliko oko može još uvijek jasno vidjeti, krivuda i mirno teče Bijeli Drim. Velika i mirna rijeka ovu dolinu čini neopisivo plodnom.

Pošao je radoznalo uzbrdo, ka pastirima. Kako im se primicao, tako su oni uzimali. Neprimjetno, rekao bi čovjek ne miču se, ali se, ipak, nekim neobičnim pokretima kao sjenke udaljavaju. Koliko im se on primakne, toliko se oni neosjetno udalje. Nijednog momenta to njihovo uzmicanje ne liči na pokret. Čak je i stado nekako čudno nestajalo u okolnom rastinju i zamicalo iza brda.

Kada im se, ubrzavši korak, ipak približio toliko da im je mogao jasno vidjeti lica, obratio im se na njihovom jeziku:

– Mir dita bura!

Samo su se zgledali i ne rekavši ništa, nestali za stadom.

Iako je sve ovo bilo neobično i neočekivano, nastavio je uz brdo, ka malim pravilno raspoređenim kućicama od ćerpiča, obojenim krečom i pokrivenim ćeremidom. Bila je to niska kućica raspoređenih u pravilan krug. Između njih se nalazio, takođe, ćeremidom pokriven bunar. Imao je čekrk sa kojeg su se spuštali tanki lanci. Samo je na jednom bila okačena kofa. Šest lanaca su bili jednake debljine, dok je sedmi bio tri puta deblji od njih. Začudilo ga je to.

Već je bilo podne. Znao je da je to vakat za namaz. Beskrajnu tišinu koja, kao da je odjednom nastupila, povremeno je remetilo šuštanje grana velikog duda, gospodara prostora između kućica. Znao je da je jedna od kućica, ona što se čini malo većom, zapravo tekija. Vidjelo se to po njenom doksatu kojeg je krasio pažljivo izrezbaren drveni luk na kojem je, arapskim harfovima, bilo urezano ono „HU“. Čuo je da tu već odavno živi derviš-šejh Ahmet. Pričalo se da je odnekud tamo, iz Karadaga, od nakog Bihora grada. Okolno stanovništvo nije

znalo gdje je taj grad Bihor.

Samo su rijetki potomci starih metohijskih trgovaca znali reći da su slušali od svojih predaka da je to tamo negdje na drumu koji od Prizrena vodi ka Akovi i Dubrovniku. Da je tamo u podnožju tog Bihora, od vazda bila carinska postaja, da je u Podgradu bio konak i da se u njemu trgovalo i razmjenjivali se tovari raznolike robe. Na tom drumu, ispod tog Bihora, znali su, bio je han. Bila je i džamija. Živjeli su tu Pačarizi; od njih su se neki nastanili ovdje u Đakovi, a ima ih i u Prizrenu.

Svud okolo su, uz te male i skladne kućice, rasle ruže. Bile su to one domaće roze ružice sitnog lista, mirišljave, a od kojih se pravio šurup, neobično ukusan i osvjježavajući sok.

Prišao je vratima tekije i pokucao. Kako niko nije odgovarao, sjeo je na kamen uz tekiju, pored ulaznih vrata. Prisjetio se priča koje je čuo o dervišima.

– *Oni što hukću, govorilo se. Oni, što se po svu noć zatvorenih očiju i raširenih ruku vrte ukrug oko sebe.*

Bile su to, za njegove godine, nevjerovatne stvari. Teško ih je bilo i zamisliti, a kamo li vjerovati u njih.

– *Probadaju se dugačkim iglama, a nigdje krvi, zamislite!?* – govorilo se.

Tišina je plijenila. Stari dud se i dalje lagano ljuljao. Njegove sjenke su pokrivalo sav ovaj čarobni kutak, sa svog uzvišenja. Sve je bilo u skladu. Čak su i grane prestajale šuštati, ni vjetar im nije mogao ništa. Osjećao je da ga sve više obuzima spokoj na koji nije bio naviknut. Prepustio se miru i tišini koja ga je okruživala.

Trgla ga je škripa starih baglama na vratima tekije. Ustao je i onako, kao iz sna, pokušao da bude što učtiviji:

– Mir dita – rekao je.

Umjesto očekivanog odgovora, čulo se:

– Hajde, hajde, zbori naški, bošnjacki. Hošgieldum, ko god da si - rekao je visoki starac, na čije se lice ozari blag osmijeh i neki hajetljivi sjaj u očima.

– Hošboluk - odgovorio je zatečeno.

– Halali, spremao sam se za podne namaz, hajde bujrum - nastavio je stari derviš i pokazao mu rukom da ga slijedi.

Ušao je u prostranu prostoriju u kojoj, sem prostrtih ćilima, nije bilo nikakvog posebnog namještaja. Samo sećije uokolo i nekoliko velikih, od lješnika napravljenih tespiha nazidu.

– Sad ću ja brzo – rekao je šejh Ahmet – a ti sjedi, evo ovdje i pričekaj...

Posmatrao je kako se šejh smjerno priprema za namaz. Odjednom su se tu obreli i pastiri. Svi su okrenuti ka kibli. Šejh podiže obje ruke do visine ušiju i izgovori poluglasno:

– Allahu ekber!

Pastiri ga slijede. Namaz traje. U neobičnoj tišini se rastapaju šejhove riječi i nestaju kao da ih upija beskrajna bjelina zidova. Spuštaju se i ustaju. Čelom dodiruju pod. Opet ustaju, pregibaju se do pola, pa opet čelom dodiruju pod. Spokoj trujumfuje. On osjeća da mu kroz tijelo prolaze izgovorene riječi kao kada ga ljetnje sunce na plaži počne pržiti.

Ugodno mu je i neobično. Čudno se osjeća. Čas ga prelije val milosti, čas bi istrčao napolje, na vazduh. Ipak, sjedi i dalje. Ne pomiče se. Ne usuđuje se poremetiti ovu tišinu. Duboko je udisao zrak koji je mirisao na hiljade sagorjelih svijeća, dok je tišinu tek ponekad prekidao tihi glas, poput uzdaha: Allah-hu ekber, Allah-hu ekber...

Kada je Šejh predao selame, prvo preko desnog, pa potom preko lijevog ramena, te nakon toga podigao ruke izgovarajući: Ridal' te ala, el Fatiha ha... i sam je spontano učinio to isto.

**

– E, haj'mo sad ovamo – rekao je Šejh – da koju na miru prosunemo...

Pokazao je rukom i odveo ga prema drvenoj klupi pored bunara, u dvorištu. Neobični, tek zarudjeli plodovi na granama duda su spokojno dozrijevali. Jedan od pastira ih je poslužio medom i širupom od ruža.

– Sad mi reci: ko si i odakle si – pitao je Šejh.

– Pa, eto - počeo je nesigurno, još uvijek pod snažnim utiskom

mira i harmonije koja ga je okruživala – otud sam, iz Bihora, iz Crne Gore. Rođen sam tamo. Došli smo ovamo u Metohiju, u Ipek, za očevim poslom. Inženjer je poljoprivrede. Eno ga dole, sa onim radnicima, spremaju plantaže. Sade malinu i kupinu. Takav mu pos'o...

– A , čegović si - pitao je Šejh.

Rekao mu je.

– Aha, tako, tako... Pa, fino, fino, čuo sam za vas, čuo. Vazda ste davali dobar asker, pričalo se. Kismet, moje dijete, kismet, samo dragi Allah zna zašto to sve biva i kako se zbiva. Vidiš, ostario sam ovdje, a i sam sam otud, iz Bioče, no, ti i ne znaš gdje je to. Mnogi danas ne znaju. Prolazi se pored te moje Bioče k'o da nikad nije ni bila. Sve se o njoj zaboravilo... Od kako su spalili Han i konak, te džamiju, samo joj se duvarine vide. I to samo vidi ko zna gdje su bile. Odem ja tamo, počešće, odem. Živjeli smo tamo otkako znamo za sebe. Doduše, nekad davno su nam preci iz Konje daleke došli.

Dobili službu u Bihoru, u Havadži. Dva brata bila. No, šejtan ne miruje. Helem, morali smo zbog neke nesreće promijenit' prezime i raselit' se po dunjaluku. A taman se bili zaredili u Nakšibendije. Prsli smo, kažu, tada po svijetu, kud koji, k'o bez glave. Ima nas tu u Đakovi, Prizrenu, Skoplju, tamo u Srbiji, po Bosni. A nešto je ostalo i u Crnoj Gori, u Beranama. Bio sam mlogo mlađi od tebe kad smo došli ovamo, u Đakovu. Babo me je upisao u Malu medresu, kod Tahir ef. Bošnjaka. Kažu da je poticao otud neđe iz okoline Jeni Pazara. Poslije sam upućen dvije godine u Tursku, u Konju. Kakva to bješe varoš! Pričao bih ti o tome naširoko, no mlad si, pa se bojim, nećeš mlogo razumjeti. Kakvo je to mjesto, kakav grad! Šta sve tamo ima, ni opisat' se ne može tako lako. Eto, vidio si Ipek. E, to ti je sto puta i više i ljepše. Kad' sam se vratio iz Konje, držao sam ders u Maloj medresi dugo. Kada su me stigle godine, pomislio sam jednom da se vratim u Bioču, tamo. Ali, nije se imalo tamo kud. Odabrao sam mir i tišinu ovog neobičnog mjesta. Vidiš na kojoj smo visini. Okolo skoro da jedva poneko drvo raste. Sve je šiblje i šikara. A evo, vidiš na ovoj nebeskoj sohi, bunar. Dubok je preko trideset i osam metara. Predanje kaže da su ga počeli kopati na čuđenje čitavog svijeta prvi derviši koji su ovdje došli, daleke 1464. godine. Niko nikada nije razumio zašto su se baš ovdje nastanili. Zahvaljujući ovome bunaru, sadimo vrtove,

zalivamo bašče i ovo drveće, i u njemu čuvamo namirnice. Vidiš ove lance. Sedam ih je, a samo je jedan za vodu. Ovi drugi nam služe da na različitim dubinama preko ljeta, čuvamo namirnice: mlijeko, sir, grožđe i... ostalo. Struje ovdje, vidio si, nema. A i ne treba nam. Sve imamo.

– A, za šta je onaj veliki, debeli lanac? – upitao je radozvalo.

Ostao je bez odgovora na to pitanje. Šejh se blago nakašljao i nastavio.

– Ne rekoh ti, mi smo od Havadža, danas smo Pačarizi i Hodžići. To ti je jedno bratstvo, al' bi što bi. Duga je to priča...

**

Zemka je sve postavila na sto. Kahva je već mirisno mamila.

– Odakle ti ova slika, tu na zidu – upitao je.

– Eh, moj sine, ta slika mi uvijek, pa čak i staroj, natjera suze na oči. To je Suka. Čudno brdo i pusto, između Peći i Đakovice. Tamo mi je živio bratučed, bio je šejh. Ahmet se zvao, neka mu dragi Allah podari mir. Bio je dobar čovjek. Bila sam tamo da ga posjetim nekoliko puta, sa babom, dok sam bila mlađa. Odavno više ne znam ništa o tome...

– A, Zemka, za šta je služio onaj sedmi, debeli lanac na bunaru, znaš li?

– To niko nikada nije znao. To je neka velika tajna bila. Pričalo se da se na samom dnu bunara, u vodi, nalazilo blago. No, neka toga, ko će to znati, duga je to priča...